

קיץ ישראלי

הלם הקיץ

המסורת בישראל קובעת, שהקיץ בבתי-הקולנוע הוא מה שנהוג לכנות "סלט מלפפונים". ואין זה, בהכרח, ביטוי מזלזל או פוגע, מן הסוג שבדרגים מסוימים נוהגים להשתמש בו. זהו פשוט תיאור עובדתי: סלט מלפפונים הוא מאכל בריא, קל לעיכול, לא משמין, שאינו משאיר מישקע ואינו מטריד את הקיבה.

זה מתאים בהחלט לאופי של מרבית הסרטים המוצגים בקיץ: מתאימים לבגיד נוער בחופשה, קלים לעיכול ואינם משרירים שום מישקע. קולנוע-הקיץ הישראלי חייב להתגבר עתה, בראש ובראשונה, על משבר הבחירה. רות, כל יוני יושב עם ישראל בביתו, ומבלי לשלם עבור כרטיס או שמרטף, צפה מדי ערב בתחרויות התגוששות, בדיואלוגים מצ'וחצ'חילשון, בגאצות ובניבולייפה. לפי מיטב המסורת של הקולנוע המודרני, בגרוטסקות ג'רי לואיס מחוויר לידן, ובקומדיות מטורפות ומצחיקות עד דמעות. וכל זה, במסגרת מיש-דריי-בידור המייחדים במינם שנסאו את השם "תעמולת בחירות".

שיגעון שד אבא. עכשיו, אחרי ש-הכל נגמר, צריך לחזור אל בתי-הקולנוע — עד לפעם הבאה. והשאלה היא, כמובן, אם בתי-הקולנוע מסוגלים לספק בידור באותה רמה.

כרגיל, הלקוחות המבוקשים ביותר בקיץ הם בני הנוער. לא כל אלה יכולים להרשות לעצמם לברוח לחוץ-לארץ, ועדיין מחפשי שים מקום שבו עין ההורים לא תטרידם. עבורם כבר הוכן רפרטואר רחב, לכל מיני טעמים. שיגעון של אבא זה בדיוק לרמה שלהם. ההאגונה הכחוקה תעביר כל בת עשר לעולם שכולו גופתי-צופים.

וודי אקן וזכות דיוקן-עצמי ב"כד מזה שרצית לדעת על המין" בעיות המין של היהודי המשכיל

לחלומות על אי בודד, עם החבר מהכיתה. וגילגול נוסף של טריניטי ובאמבינו יוכיח שוב, עד כמה חביבה יכולה להיות אליי-מות, ועד כמה בלתי-מוזיקה יכולה להיות מהלומת אלה על ראש השכן. כל אלה הם מלפפונים של קיץ. אבל צריך לזכור,

שגם טיב האריוה חשוב, ובמיקרים אלה אין שום ערבויות. יש עוד סרטים המתאימים לכאורה להגדרה של סרטי-קיץ, אם כי הם מטעים למדי. העבודה לא בשבילנו, של ג'רי לואיס- הוא אולי מצחיק על פני השטח.

בדרגה ב"אולימפיאדה בחיך" גם בהצגות בוקר

אבל מריר וממורמר מאוד כאשר בוחנים אותו בתשומת-לב. שר הטבעות נועד להיות סרט מצוייר לילדים, אבל לא רק שאינו ממצה את האפוס של טולקין, יש בו גם כדי לגרום סיוט-לילה לזאטוטים. הקטנים מאוד ירוו ללא ספק נחת מן הגירסה המיידועיכמה של הלורד הקטן, והמבוגרים יותר יכולים לטעום מעט מן הנוסטלגיה של הוריהם בכוכב עולה. אלה וגם אלה יתאהבו מהר מאוד בבושמן הקטן של האלים משתוללים, ויצפצפו על העובדה שהסרט מתעלם למעשה מכל מערכת היחסים שבין הלבנים והשחורים בדרום אפריקה, כאילו לא היתה קיימת. בקרוב אפשר יהיה להוסיף לרשימה עוד סרט מצוייר, אולימפיאדה בחיך, שבו אפשר יהיה לחזות אפילו בשעות הבוקר, בדרך חזרה מן הים. ומבלי להסתכן יותר מדי, ניתן להוסיף לרשימה זו גם את הבוגד החדש, לעיניך בילבד, שגם הוא יוקרן בקרוב. אמנם ספריו של יאן פלמינג אינם כל כך מתאימים לנוער, אבל כל קשר בינם לבין הסרטים הוא מיקרי לחלוטין. בונד הקולנועי קרוב יותר לסידרה מצור-יירת מאשר לגיבור בשר-רום, וסרטינו נועדו בעיקר לפיתוח הדמיון של התפי אורנים, מתאים לכל גיל, בתנאי שאין מתייחסים לעניין ברצינות.

צ'ארלי צ'אפלין ומרנה קנדי ב"קיקס" לא נס ליחו

הוא מהווה גם היום סמל לאדם הפשוט. שהוא קורבן החוק ולמפרייו במידה שווה. הנווד, המנסה ללמוד את תעלולי הליצנים המקצועיים וברימונית מבצע תעלולים מצחיקים פי מאה, מאיר בצורה נוקבת את המבדל שבין הומור מפוברק והומור אמיתי. ואפשר להמשיך ולהרבות בדוגמות שכאלה בלי סוף; כולן מוכיחות שצ'אפלין לא רק מצחיק את כולם, אלא גם מעורר הרבה מחשבות בלב הצופים.

הצחקותיו נראות אולי עניין של מה בכך, אבל אין הרבה פנטומימאים המסוגלים לגלם בצורה כה מושלמת אוטומט, כפי שצ'אפלין עושה כשהוא מנסה להסתתר מפני רודפיו, וכמה חזרות היו דרושות כדי לשכנע ילד קטן שיוותר על כריך, ועוד בקצב התנועה של צ'אפלין! או מי, מילבדו, לא היה נראה מגוחך כשהוא מנסה להפיס את דעתו של זאטוט בסידרה של פרצופים מתחנפים! ולמי שחוזר על הטענה הישנה, שהטכניקה של צ'אפלין פשטנית, והשימוש במצלמה פרימיטיבי, כדאי אולי להזכיר שוב, שבקולנוע חשוב מכל הוא מה שמתרחש לפני המצלמה ולא מאחוריה. ובתחום זה אין מי שיכול, עד עצם היום הזה, להתחרות בצ'אפלין.

הקירקס חי ונושם אחרי ארבעים ואחת שנה

מכיוון שסירטו של צ'ארלי צ'אפלין הקירקס נמשך כשעה, הציגו אותו בפני המבקרים — אותם שלא הכירוהו ואותם שחפצו לראותו שוב — אחרי סרט צבעוני חדש ומצוייר, משהו שצריך להקסים ולרתק את הילדים של 1981, שבאו בחברת הוריהם. כשהתטימה ההקרנה של הסרט הראשון, היו הילדים עייפים קצת, די משועממים וחסרי-מוחיה. הם שאלו את ההורים "מה יש עכשיו" ונענו: "סרט של צ'ארלי צ'אפלין." זה בצבעים? שאלו, ונענו בשלילה: "וזה אפילו לא מדבר." הילדים היו מודאגים. ללכת לקולנוע זה אמנם תענוג, אבל זה עתה ראו משהו צבעוני, מזמר ומקפץ, וכמעט שנרדמו. אז אולי לא כדאי לקחת סיכון? או, שמה, בכל זאת?

בינתיים כבו האורות והעיניים חזרו והופנו אל המסך. שעה לאחר מכן יצאו מאולם ההקרנה אנשים מאושרים, ילדים ומבוגרים כאחד. סיבת האושר: הסרט שיצא לאור ב-1927 זכה לתוספת של פסקול מוסיקלי, כולל פיומון-פתיחה מפי צ'אפלין עצמו. אין להכחיש, שאם נעשה אי-פעם שילוב מושלם של בידור וקולנוע, ואם היתה אי-פעם שפה שלא הכירה בגבולות כגיגות פוליטיים, צ'ארלי צ'אפלין שייצר אותם, וכל הקרנה תוורת של אחד מסרטינו מוכיחה, עד כמה קשה להתחרות בו, עד עצם היום הזה.

הקירקס אינו הסרט המורכב, המתחכם או המצליח ביותר של צ'אפלין, אבל אין זה משנה כהוא זה — הוא עדיין מהווה מקור להנאה צרופה, הסיפור, כדרכו, פשוט עד כדי כך שאין צורך לקרוא לדמיון בשמות כדי לעקוב אחריהן. הנווד, שאין לו מה לאכול, שואל גניסה מכריז על תינוק, מוצא עצמו בעל אינך לא לו, נרדף על-ידי החוק והקופים גם יחד, מגיע בטעות לקירקס ומפיה בו רוח-חיים, מתאהב ברוכבת-סוסים צעירה ויפה, שעליה הוא מוותר, בסופו של דבר, לטובת בחייר-לבה, מהלך על חבל צעיר ויפה, ויש עוד מנהל-קירקס רשע, שמגצל את עובדיו ורודה בבתו החורגת, הרקדנית, וליצנים שאינם מצליחים להצחיק, וחמור מפחיד.

פשוט בתכלית? לאו דווקא. אמנם כל סצינה מצחיקה עד דמעות, בין אם המדובר בסצינה מתוכננת ומסוכנת, כמו זו של הנווד המהלך עם חבל עם עדר קופים על גבו, ובין אם המדובר בסצינה פשוטה בתכלית, כמו זו שבה הנווד והרקדנית מגחקים בצוותא. כל תנועה וכל פרט מתוכננים בדיוקנות, כאשר התימוזן והעיתוי של ה"גאג" (ההלצה הקולנועית) פועלים כמו ששון שוויצ'י, ויותר מזה: לכל "גאג" אפשר למצוא משמעות אנושית עמוקה.

הגנב האמיתי והגנב המדומה נמלטים מידי החוק, שרודף אותם באותה מידה של קנאות — בדומה לסרטי-מחאה מודרניים. הנווד נקלע למבוך של מראות (מי זוכר את הגברת משנחאי של וולס), בניסיונו להציל את נפשו מידי שוטר וגנב גם יחד.